

RELACJE MIĘDZY POSTACIAMI W FILMACH ANIMOWANYCH DLA DZIECI

Katarzyna Śmiałowicz, e-mail: k.smialowicz@onet.eu
Uniwersytet im. Adama Mickiewicza w Poznaniu
Wieniawskiego 1, 61-712 Poznań

STRESZCZENIE

Celem artykułu jest refleksja nad możliwością korzystania z serialu animowanego jako narzędzia aktywizacji społecznej i szerzenia równouprawnienia. Autorka prezentuje potencjał edukacyjny kultury popularnej, koncentrując swoje analizy na serialach animowanych dla dzieci. Podstawową jej obserwacją jest stwierdzenie, że choć współcześnie dziewczęta bywają głównymi bohaterkami kreskówek, to jednak wszystkie żeńskie postacie żyją w świecie zmonopolizowanym przez chłopców. W animowanym świecie istnieje tylko kilka przykładów przyjaźni między dziewczętami, a grupy dziewcząt są prawie nieobecne. Z drugiej strony, nowe kreskówki są coraz bardziej emancypujące, a niektóre z nich oferują młodym dziewczętom prawdziwe upodmiotowienie. Niniejszy artykuł prezentuje wyniki badań przeprowadzonych w Polsce.

Słowa kluczowe: animowane seriale dla dzieci, kreskówki, badanie, relacje między dziewczętami

Relations between female characters in cartoons

ABSTRACT

The aim of the article is a reflection on the possibility of using a TV animated series as a tool of social activation and spreading equality. The author presents the educational potential of popular culture focusing her analysis on the animated series for children. The basic observation is that nowadays there are some cartoons with girl leads, but all these female characters live in a world monopolised by boys. In animated world there are only a few examples of girls' friendships and groups of girls are almost absent. On the other hand, new cartoons are more and more emancipating and some of them offer empowerment to young girls. This article reports the findings of a study conducted in Poland.

Key words: animated series for children, cartoons, research, the relationship between girls

DLACZEGO WARTO PRZYJRZEĆ SIĘ SERIALOM ANIMOWANYM DLA DZIECI?

Według badania, które zostało zrealizowane przez Interactive Research Center na zlecenie Da Vinci Learning na przełomie marca i kwietnia 2012 r., aż 95,1% polskich dzieci ogląda telewizję każdego dnia, z czego 60,5% robi to przynajmniej przez kilka godzin dziennie. Wśród oglądanych przez dzieci oraz wspólnie z rodzicami programów przeważają zdecydowanie bajki i kreskówki (87,9%)¹. Zdaniem Iwony Samborskiej, która przeprowadziła własne kilkuletnie badanie dotyczące dziecięcych zachowań, wynikających z okoliczności odbioru telewizji, „fakt, iż dziecko ogląda telewizję w średnio przez trzy godziny dziennie, a większość jego ulubionych programów to bajki, nie pozostaje bez

¹ Raport z badania dostępny jest pod adresem: <http://www.audiowizualni.pl/index.php/aktualnosci/teksty-problemowe/teksty-problemowe-telewizja/5406-czy-telewizja-jest-dla-dzieci-raport-z-badan-da-vinci-learning>, 27.12.2014.

znaczenia dla jego rozwoju psychofizycznego, a nawet dla samego procesu wychowania”². Badaczka zaobserwowała, że dzieci często identyfikują się z ulubionymi postaciami bajkowymi i je naśladują. Zdarza się również, że powtarzają za nimi całe kwestie. Jak zauważa Anna Krajewska „telewizja – z racji ilości czasu poświęcanego na jej oglądanie i z powodu swojej siły oddziaływania – odgrywa niebagatelną rolę w kształtowaniu wyobrażeń dziecka na temat świata społecznego, dostarczając mu wiedzy na temat panujących w nim relacji, wzorców osobowych, reguł postępowania, wartości”³. Choć, jak wskazuje autorka, nie ma zgodności co do tego, jak znaczący jest wpływ lansowanych przez programy telewizyjne wzorów zachowań na zachowanie dzieci, nie ulega wątpliwości, że „wiedza przekazywana dzieciom za pośrednictwem telewizji – najbardziej sugestywnego i przez to najsilniej oddziałującego środka masowego przekazu – jest przez nie szczególnie dobrze przyswajana”⁴. Warto zatem przyrzeć się przekazowi, jaki telewizja oferuje dzieciom.

Zagadnieniem, które interesuje mnie szczególnie, są treści, które dzieci przyswajają niejako w międzyczasie; obserwując świat oraz relacje międzyludzkie, przedstawione w serialach animowanych. Tło, nie będące osi fabuły, tym bardziej bezkrytycznie przyjmowane przez odbiorców. Interesowało mnie jaką rolę w ukazywanym przez telewizję dla dzieci świecie społecznym pełnią dziewczęta? Czy i w jaki sposób przedstawiane są kobiety, a przede wszystkim: jak ukazywane są relacje między nimi?

DZIEWCZĘTA BĘDĄ OGLĄDAŁY CHŁOPCÓW, ALE CHŁOPCY NIE CHCĄ OGLĄDAĆ

DZIEWCZĄT – WZORCE DLA DZIEWCZĄT W PRODUKCJACH DLA DZIECI

Według danych statystycznych opracowanych na podstawie stu jeden filmów nurtu kina rodzinnego, które w latach 1990-2004 przyniosły największy zysk w Stanach Zjednoczonych, „okazuje się, że spośród czterech tysięcy występujących w tych filmach postaci 75% jest płci męskiej. 83% postaci biorących udział w scenach zbiorowych jest płci męskiej. 83% narratorów jest płci męskiej. 72% postaci mówiących jest płci męskiej. Co więcej w okresie od 1990 do 2004 nie zauważono istotnej zmiany. (...) Gdy wybór postaci, z którymi mogłyby się identyfikować małe dziewczynki jest tak ograniczony, seksowne bohaterki typu Bratz czy W.I.T.C.H. (albo jeszcze seksowniejsze i bardziej wystylizowane Winx, które ostatnio zastąpiły W.I.T.C.H. – uzup. autorka) stają się szczególnie widoczne, a ich wpływ nieproporcjonalnie duży”⁵.

Ta sama tendencja dotyczy animowanych seriali. Jak zauważa Lyn Mikel Brown większość twórców programów dla dzieci wychodzi z założenia, że dziewczęta będą oglądały chłopców, natomiast chłopcy nie będą chcieli oglądać dziewcząt. Świat filmów animowanych dla dzieci jest więc zdominowany przez postacie płci męskiej, ich przyjaźnie i zainteresowania. Dziewczęta, a zwłaszcza grupy dziewcząt są w tym świecie niemalże nieobecne⁶. L. M. Brown wskazuje jednak, że dysproporcja w ilości bohaterów i bohaterek seriali dla dzieci nie jest sednem problemu. Bardziej niepokoi sposób, w jaki ukazywane są dziewczęta. Mogą one być przeciwieństwem głównych bohaterów – chłopców (jak głupekowata i słodka balerina Dee Dee, siostra młodocianego geniusza Dextera, bohatera serialu *Dexter's Laboratory*), albo być w drużynie chłopców, wyrzekając się jednocześnie przyjaźni z innymi dziewczętami oraz ogólnie „dziewczyństwa” jak Misty (*Pokémon*) czy Kim (*Kim Kolwiek*). Kim przykładowo jest tytułową bohaterką, dziewczyną o nadprzyrodzonych zdolnościach, która w każdym odcinku ratuje świat, jednak to jej przyjaciel i pomocnik Ron jest „supermózgiem”, a największym zagrożeniem dla Kim nie jest „zło tego świata”,

2 I. Samborska, *Przedszkolak i bajki telewizyjne*, „Edupress” nr 5/2003, s. 268.

3 A. Krajewska, *Obraz świata społecznego w filmach animowanych dla dzieci*, [w:] B. Łaciak, (red.), *Dziecko we współczesnej kulturze medialnej* Warszawa 2003, s. 195.

4 Tamże, s. 196.

5 N. Walter, *Żywe lalki. Powrót seksizmu*, Warszawa 2012, s. 74–75.

6 L. M. Brown, *Girlfighting: Betrayal and Rejection Among Girls*, New York/London 2003, s.20.

lecz koleżanka ze szkoły – szefowa cheerleaderek⁷. Wyniki analiz przeprowadzonych przez L. M. Brown wskazują na istotny problem, jakim jest brak w ofercie telewizyjnej dla dzieci pozytywnych wzorców dla dziewcząt. Oferta ta skierowana jest przede wszystkim do chłopców, a seriele animowane, których odbiorczyniami mają być dziewczęta, ukazują je w sposób stereotypowy i uprzedmiotawiający.

Kolejnym problemem jest stereotypowe ujęcie relacji między dziewczętami, które w przeznaczonych dla nich filmach i serialach, sprowadzają się najczęściej do rywalizacji o serca chłopców lub popularność wśród koleżanek i kolegów ze szkoły. Dziewczęta rzadko bywają „supermózgami”, natomiast zawsze znajdzie się wśród nich jakaś cheerleaderka. Treścią ich życia jest rozglądanie się za chłopcami lub wyjścia na zakupy. Choć część z nich ma misję, np. ratowania świata, przeważnie równolegle prowadzą żywot zwykłych uczennic, przy czym nauka wydaje się najmniej ważnym elementem tego życia. Niepokojący jest również sposób, w jaki ukazywane są ciała i ubrania dziewcząt. Podczas, gdy większość męskich bohaterów filmów animowanych ma ciało chłopca (jak Ash Ketchum z serialu *Pokémon* czy Ross i Wade z serialu *Kim Kolowiek*), postacie żeńskie mają wyidealizowane ciała młodych kobiet (*Kim Kolowiek*, *Odlotowe Agentki*, *Winx*, bohaterki *Monster High* czy *Ever After High*). Warto przy tym zauważyć, że Ash Ketchum nie jest wysoki, Ross jest fajtłapowaty, ma odstające uszy i piegi, a Wade jest pulchny, natomiast Kim, podobnie jak wszystkie inne dziewczęce postacie z wymienionych seriali, mają wyidealizowane i zwinne ciała, bujne, lśniące włosy, gładkie twarze o regularnych rysach i przepiękne ogromne oczy. Większość z nich jest „trochę szalona”, „narwana” lub „zakręcona”, ale żadna nie ma nadwagi. Przytoczone dane oraz przykłady dotyczą jednak filmów i seriali animowanych emitowanych w Stanach Zjednoczonych. W celu odniesienia ich do sytuacji w Polsce, warto przeanalizować ramówkę programów dla dzieci dostępnych w polskiej telewizji.

WZORCE RELACJI MIĘDZY KOBIECAMI W SERIALACH ANIMOWANYCH EMITOWANYCH W POLSCE – BADANIA WŁASNE

Z racji powstania programów tematycznych, zawierających treści przeznaczone dla dzieci i młodzieży, seriale i filmy animowane jedynie sporadycznie pojawiają się w ramówkach innych programów. Polska telewizja publiczna zrezygnowała nawet z emisji „dobranoczek” – bajek dla dzieci, które dotychczas były nadawane codziennie o godzinie 19.00 na kanale TVP 1. Decyzja ta związana była z powstaniem kanału TVP ABC – jedynego dziecięcego kanału dostępnego dla wszystkich użytkowników naziemnej telewizji cyfrowej. Poza TVP ABC, (za dodatkową opłatą) w wersji polskiej dostępne są następujące kanały przeznaczone dla najmłodszej widowni: Cartoon Network, Boomerang, Disney Channel, Disney Channel XD, Disney Junior, Nickelodeon, Nickelodeon HD, Nick Junior oraz Mini-Mini+. Kanały te oferują różnorodne programy dla dzieci. Niemniej w swojej analizie postanowiłam skupić się na serialach animowanych, które, jak wykazują badania przeprowadzane na przestrzeni wielu lat, wciąż są najchętniej oglądane przez dzieci. Wybrałam te seriale animowane, które aktualnie były w emisji (w czasie, kiedy przeprowadzałam badanie, czyli w grudniu 2014 r.). Celem badania była próba odpowiedzi na pytanie, jak często i w jaki sposób ukazywane są w nich relacje między dziewczętami lub kobietami? Na początku postanowiłam przyjrzeć się propozycjom kanału TVP ABC, ponieważ jest jedynym dostępnym dla wszystkich użytkowników naziemnej telewizji cyfrowej.

OFERTA PROGRAMU TVP ABC – ANALIZA JAKOŚCIOWA

W ramówce TVP ABC znalazły się: *Bajki Pana Bałagana*, *Bajki z za okna*, *Baśnie i bajki polskie*, *Bąblandia*, *Dziwne przygody Koziołka Matołka*, *Kangurek Hip-Hop*, *Kaktus i mały*, *Kasztaniaki*, *Karrypel kontra*

7 Tamże, s.23-24.

Groszki, Maurycy i Hawranek, Miś Uszatek, Podróże do bajek, Przygód kilka wróbla Ćwirka, Pszczółka Maja (serial animowany 2012), Smerfy, Świnka Peppa, Tabaluga, Powrót do Wiklinowej Zatoki, Przygody Kota Filemona, Pomysłowy Dobromir, Miś Fantazy, Fortele Jonatana Koota, Marceli Szpak dziwi się świat, Jeź Kleofas, Bajki Bolka i Lolka, Przygody Bolka i Lolka, Bolek i Lolek wśród górników, Zabawy Bolka i Lolka, Pomysłowy wnuczek, Bolek i Lolek w Europie, Bukolandia, Kulfon, co z ciebie wyrośnie?, Król Maciuś Pierwszy, Mordziaki, Podróże kapitana Klipera, Film pod strasznym tytułem, Tajemnice wiklinowej zatoki, Przypadki Zwierz-jeża, Eliasz i Pistulka, Między nami bocianami, Proszę słonia, Legenda i nauka, Plastusiowy pamiętnik, Tajemnica szyfru Marabuta, Pampalini łowca zwierząt, Miś Kudłatek, Bolek i Lolek na wakacjach, Kolorowy świat Pacyka, Przygody Myszki, Bolek i Lolek na Dzikim Zachodzie, Mały Pingwin Pik-Pok, Bolek i Lolek wyruszają w świat, Porwanie Baltazara Gąbki, Wyprawa profesora Gąbki, Lis Leon, Wielka podróż Bolka i Lolka, Sceny z życia smoków, Bardzo przygodowe podróże Kulfona, Mój przyjaciel królik, Misiowanki, Mały Miś, Reksio, Masza i Niedźwiedź, Kot Billy, Bolek i Lolek, Margolcia i Miś, Baby Beetles, Maks i Ruby, Listonosz Pat, Ferdynand Wspaniały.

Bohaterami większości bajek są antropomorfizowane zwierzęta, chłopcy albo pary: chłopiec i dziewczynka. Wymienione powyżej filmy animowane właściwie nie ukazują relacji między dziewczętami (albo innymi postaciami żeńskimi). Jeżeli głównymi bohaterami są pary przyjaciół, to przeważnie są to chłopcy (przykładowo Bolek i Lolek, Maurycy i Hawranek, Marceli Szpak i Leszek Zając, Eliasz i Pistulka), a jeżeli bajki ukazują przygody całej grupy, są to grupy postaci płci męskiej lub jest wśród nich jedna postać żeńska (*Kaktus i mały*, *Karrypel kontra Groszki*, *Miś Uszatek*, *Smerfy*, *Tabaluga*, *Powrót do Wiklinowej Zatoki*, *Fortele Jonatana Koota*, *Król Maciuś Pierwszy*, *Film pod strasznym tytułem*, *Porwanie Baltazara Gąbki*, *Wyprawa profesora Gąbki*, *Mój przyjaciel królik*, *Mały Miś*). W niektórych bajkach postacie występują parami (chłopiec i dziewczynka albo postać męska i żeńska), za przykład mogą posłużyć Kulfon i Monika, Max i Ruby, Świnka Peppa i jej brat oraz inne filmy przedstawiające życie rodzin, np. rodziny Misiów z bajki *Misiowanki*. Relacje między dziewczętami albo dziewczętami i kobietami ukazywane są epizodycznie i nie zawsze stanowią pozytywne wzorce.

W 26 odcinkowej serii produkcji polskiej z 2002-2005 *Baśnie i bajki polskie*, każdy odcinek jest odrębna baśnią. W dwóch z nich (*Szewczyk Dratewka*, *Korale czarownicy*) zła czarownica więzi bohaterkę lub rzuca na nią urok, a w dwóch (*Dwanaście miesięcy*, *Złota jabłoń*) główna bohaterka jest źle traktowana przez chciwą macochę. Bajka zatytułowana *Zimowe wróżki* opowiada o Klaruni, która kocha swoją babunię i marzy o tym, by zostać koronczarką. Podgląda koronczarki we wsi, ale żadna z nich nie proponuje jej swojej pomocy. Kiedy królowna z okolicznego zamku ogłasza konkurs na najpiękniejszą koronkę, trzy koronczarki dziwią się, że Klarunia staje do konkursu i są zaskoczone, kiedy go wygrywa. Komentarz narratora brzmi: „Klarunia spełniła swoje marzenie i spełniła marzenie królowny, bo bardzo się starała. Nie wystarczy marzyć, trzeba się starać”. Baśń ukazuje więc pozytywnie więź między Klarunią i jej babcią, ale jednocześnie bohaterka nie może liczyć na pomoc koronczarek.

Właściwie jedyną bajką, która ukazuje kobietę pomagającą drugiej kobiecie jest *Żywa woda*, gdzie stara zielarka pomaga głównemu bohaterowi ocalić jego matkę i otacza ją troskliwą opieką, podczas gdy syn wyrusza po lekarstwo. Jest to jednak wątek poboczny wobec wątku podróży chłopca. Przykłady pozytywnych relacji między dziewczętami w pozostałych filmach animowanych są rzadkie i epizodyczne. W bajce pod tytułem *Jeź Kleofas*, dwie mieszkanki lasu Wiewiórka i Myszka przeważnie działają razem, ale pojawiają się rzadziej niż Jeź, Sowa czy Bocian. W filmie pod strasznym tytułem wśród drugoplanowych postaci są dwie nierozłączne siostry Chlapy, jednak ich rola również jest epizodyczna. W kreskówkach *Max i Ruby*, *Świnka Peppa* oraz *Misiowanki*, główne bohaterki mają swoje przyjaciółki, z którymi się bawią, jednak ich relacje nie są tematem odcinków. W odcinku *Plastusiowego pamiętnika* zatytułowanym *O tym jak to z Jołą było, ale dobrze się skończyło* dwie dziewczynki

zachowują się lojalnie wobec siebie. Jedna nie skarży na drugą, biorąc winę na siebie, ale druga widząc to, sama przyznaje się do winy i przeprosza tą pierwszą. Biorąc jednak pod uwagę fakt, że tematem bardzo wielu seriali animowanych przedstawianych w telewizji publicznej są przyjaźń między chłopcami lub postaciami płci męskiej i ich wspólne przygody, relacje między dziewczętami wydają się zaniedbane przez kanał TVP ABC.

Prezentowane bajki często też utrwalają stereotypy dotyczące płci, co nie zostało pominięte w *Ocenie oferty programowej adresowanej przez nadawców do dzieci i młodzieży* dokonanej przez KRRiT, której fragment pozwolę sobie przytoczyć w tym miejscu: „W bajce Myszka Miki i przyjaciele, Goofie zostaje sam w domu z dzieckiem i okazuje się, że kompletnie nie radzi sobie z podstawowymi zadaniami: wycieraniem kurzu, prasowaniem, zmywaniem naczyń, pilnowaniem dziecka, które pod jego okiem demoluje dom. A na koniec nie potrafi przyznać się do porażki i utrzymuje, że świetnie sobie radził i prowadzenie domu jest banalnie proste. Jest też pokazane, jak z kolei jego żona, nie potrafi prowadzić samochodu i jeździ po trawniku i drzewach”⁸.

Fabula serialu animowanego produkcji amerykańskiej *Misiowanki* opowiada o przygodach rodziny Misiów – małej Misi, która zwykle ubiera się na różowo i lubi bawić się lalkami, jej starszego brata Misia, który uwielbia sport i gry telewizyjne, mamy Miś – gospodyni domowej, której znakiem rozpoznawczym jest czepek na głowie (często widzimy ją też w fartuchu) oraz taty Miś – stolarza, na co dzień chodzącego w ogrodnickach. Począwszy od stroju, poprzez cechy i preferencje poszczególnych członków rodziny, bajka jest zbiorem stereotypów na temat płci. Przykładowo odcinek zatytułowany: *Ciesz się tym co masz* otwiera scena, w której koleżanka Misi zaprasza ją do siebie do domu, chwalać się przy okazji nową lalką. Misia biegnie do domu, żeby zapytać czy może odwiedzić koleżankę. Kiedy otwiera drzwi, jej mama (ubrana w fartuch) właśnie odwraca się od zlewu, by sięgnąć po wiadro z wodą i mop. Pytając, czy może iść do koleżanki, mimochodem Misia wspomina o tym, że ta dziewczynka ma mnóstwo pięknych lalek, a ona tylko jedną. Po wyjściu córki mama Miś zaczyna myć podłogę jednocześnie mówiąc do siebie. Wtedy do domu przychodzi tata Miś i wita ją słowami: „Mówisz do siebie? To nie wróży nic dobrego”. „Masz rację. Jestem niemądra” odpowiada mama Miś spuszczać wzrok z zakłopotaniem. Zaczynają rozmawiać, w międzyczasie mama Miś cały czas myje podłogę, a tata Miś podskakuje, uciekając przed mopem. Mama Miś opowiada mu o córce i jej koleżankach, a on reaguje ze zdziwieniem (najwyraźniej ten temat jest mu zupełnie obcy), rewanżuje się natomiast opowieścią o ich synu, z którym często rozmawia. Kiedy mama Miś przenosi ciężką doniczkę i zaczyna zbierać zabawki z podłogi, tata Miś bezwiednie przejmuje mop. Wygląda to jak partnerska współpraca, jednak w pewnym momencie tata Miś z zaskoczeniem odkrywa, jaką wykonuje czynność i pyta z niedowierzaniem: „Ej, kiedy zacząłem myć podłogę?”

Wadą tego ogólnodostępnego kanału dla dzieci jest też fakt, że większość emitowanych bajek została wyprodukowana w latach osiemdziesiątych, co może wzbudza sentyment u dorosłych widzów, ale niekoniecznie jest atrakcyjne dla tych najmłodszych, do których kanał jest skierowany. Za największy mankament TVP ABC uważam jednak trwające bardzo długo bloki reklamowe (przy okazji warto zauważyć, że reklamy również ukazują stereotypowe wizerunki dziewcząt i chłopców). W związku z powyższym, nie jest dla mnie zaskoczeniem, że chcąc zapewnić swoim dzieciom rozrywkę, rodzice często wykupują dostęp do płatnych kanałów dla najmłodszych. Biorąc to pod uwagę, uznałam, że warto przeanalizować również ich ofertę. Starając się nadać swojemu badaniu logiczną strukturę, zaczęłam od oferty seriali animowanych dla najmłodszych dzieci emitowanych przez kanały: Disney Junior, Nick Junior oraz Mini Mini+.

⁸ *Ocena oferty programowej adresowanej przez nadawców do dzieci i młodzieży (na podstawie monitoringu programów telewizyjnych naziemnych, nadanych w okresie 29 września – 5 października 2008 roku)*, źródło internetowe: 27.12.2014 r.

ANALIZA OFERTY PROGRAMÓW DLA NAJMŁODSZYCH DZIECI: DISNEY JUNIOR, NICK JUNIOR ORAZ MINI MINI+

Pośród 57 analizowanych seriali animowanych znalazło się 27 seriali, których tytułowym bohaterem jest chłopiec lub antropomorficzna postać męska, ewentualnie chłopcy w liczbie mnogiej oraz 13 seriali, których tytułową bohaterką jest dziewczynka, postać żeńska, ewentualnie postacie żeńskie w liczbie mnogiej. Seriali, których tytułowymi bohaterami były zarówno postacie męskie, jak i żeńskie było 7⁹. Zważywszy na fakt, że nie wszystkie tytuły seriali zawierają imiona postaci, które się w nich pojawiają, postanowiłam policzyć również w ilu serialach głównymi bohaterami są postacie męskie (27), w ilu serialach głównymi bohaterkami są postacie żeńskie (13), a w ilu serialach główne role grają postacie męskie i żeńskie w równowadze (13)¹⁰. Wśród przeanalizowanych seriali nie znalazłam takich, w których nie byłoby postaci męskich (w serialu *Lalaloopsy* i *My Little Pony Przyjaźń to magia*, nie ma ich wśród głównych bohaterów, ale stale pojawiają się jako postacie drugoplanowe), natomiast 11 seriali, prócz pojawiających bardzo krótko, epizodycznych postaci, właściwie nie ukazywało postaci kobiecych.

W świetle tematu mojego artykułu interesowało mnie, czy i w jaki sposób ukazywane były relacje między postaciami? W tym celu sprawdziłam w ilu z analizowanych przeze mnie seriali animowanych występuje stale więcej niż jedna postać męska (47), a w ilu serialach występuje więcej niż jedna postać żeńska: 22. W 15 serialach występowała tylko jedna postać żeńska¹¹.

Interesowało mnie również, w ilu serialach, spośród tych, które analizowałam, ukazane są pozytywne relacje i przyjaźnie między postaciami męskimi (28), a w ilu pozytywne relacje i przyjaźnie nawiązują postacie rodzaju żeńskiego (11). Sprawdziłam również ile seriali ukazuje pozytywne relacje między postaciami męskimi i żeńskimi (26), a także czy seriale ukazują dziewczęta/postacie żeńskie, w sposób stereotypowy. Niestety, w 15 serialach ukazywane są bardzo stereotypowe wizerunki postaci żeńskich (biorąc pod uwagę, że w 11-stu postaci żeńskie nie pojawiają się wcale, to daje już 26 seriali animowanych, które nie ukazują pozytywnych wzorców dla dziewcząt).

Wśród seriali, które w pewien sposób przełamują stereotypy związane z wizerunkiem dziewcząt (postaci żeńskich), wyróżniłam 15¹², ale większość z nich, choć pod pewnym względem ukazują postać żeńską niestereotypowo, pod innymi względami nadal są dosyć stereotypowe. Do takich seriali zaliczam przykładowo *Szeryf Kaje na Dzikim Zachodzie*. Z jednej strony główną bohaterką jest postać żeńska (kotka), pełniąca obowiązki szeryfa (co wydaje się przełamaniem stereotypu), z drugiej strony, pozostałe żeńskie postacie w serialu wyglądają i zachowują się jak reprezentacje stereotypowego podejścia do kobiecości. Patrząc na liczby, które wypisałam powyżej, mogę śmiało stwierdzić, że wyniki mojego badania przeprowadzonego na gruncie polskim przynajmniej po części pokrywają się z wynikami badań amerykańskich, przytoczonych przez L.M Brown.

Wśród bohaterów i bohaterek filmów animowanych dla najmłodszych postacie żeńskie są niedoreprezentowane, a wzorce pozytywnych relacji między nimi pojawiają się znacznie rzadziej niż wzorce pozytywnych relacji między postaciami męskimi, co potwierdza tezę L. M. Brown, że producenci filmów animowanych kierują swoją ofertę głównie do chłopców. W tym miejscu warto jednak zauważyć pojawiającą się pozytywną tendencję. Zdarzają się również seriale animowane skierowane do dziewcząt, które na różne sposoby przełamują stereotypy na temat kobiecości/dziewczęcości. Do seriali takich zaliczam przede wszystkim: *Lalaloopsy*, *Klinikę dla pluszaków*, *Jej wysokość Zosię*, *My Little Pony. Przyjaźń to magia*, *Dinopociąg*, *Dora poznaje świat*, *Peg+kot*, *Bąbelkowy świat gupików*. Seriale: *Dora poznaje świat*, *Peg+kot*, *Bąbelkowy świat gupików* są programami edukacyjnymi.

W pierwszym główna bohaterka Dora uczy dzieci angielskiego, w drugim Peg i jej kot odkrywają tajniki matematyki. Sam fakt, że głównymi bohaterkami są dziewczęta uważam za pewien postęp,

9 Por. tabela 1.

10 Por. tabela 2.

11 Por. tabela 3.

12 Por. tabela 4.

ponieważ kiedy staram się przypomnieć sobie seriale animowane dla dzieci łączące rozrywkę z nauką emitowane dziesięć lat temu, do głowy przychodzi mi jedynie *Pomysłowy Dobromir*. W serialu *Bąbelkowy świat gupików*, gupiki męskie i żeńskie występują w równowadze, co uważam za konfigurację najlepszą z możliwych. Choć estetyka, którą proponują dziewczętom pozostałe animacje jest zdominowana przez kolor różowy i nie stanowi pozytywnego wzorca dla dzieci, których zmysł estetyczny dopiero się kształtuje, to treści w nich zawarte, zwłaszcza w porównaniu z innymi (najczęściej starszymi) produkcjami dla dzieci, również można uznać za postępowe.

W serialu *Klinika dla pluszaków* główną bohaterką jest czarnoskóra dziewczynka, która zakłada klinikę, by leczyć/naprawiać zabawki cierpiące z powodu różnych uszkodzeń. To jedna z lepszych propozycji dla dziewczynek, ponieważ pokazuje małą dziewczynkę jako postać twórczą, decyzyjną, pełniącą ważną rolę, a jednocześnie lansuje postawę, która wydaje się być na przekór wszechobecnemu konsumpcjonizmowi. Jedynym mankamentem *Kliniki dla pluszaków* jest fakt, że główna bohaterka wchodzi w relacje jedynie z zabawkami, a nie z innymi dziećmi. Nie znajdziemy więc tutaj pozytywnego wzorca relacji między dziewczętami.

Natomiast to zadanie może spełniać serial *Lalaloopsy*, który przedstawia przygody szmacianych lalek. Każda z nich ma odmienny charakter i własne zdanie, jednak pomimo różnic, potrafią się przyjaźnić, akceptować siebie nawzajem i być wyrozumiałe. Bohaterki serialu uczą, że warto poznać ludzi zanim się ich oceni, a jeżeli ktoś jest inny, to nie znaczy, że jest gorszy. To bardzo cenna lekcja dla dziewcząt.

Jej Wysokość Zosia to dziewczynka, która uczy się być księżniczką, a dzięki czarodziejskiemu amuletowi może wezwać na pomoc księżniczki z innych znanych bajek (Królowną Śnieżkę, Kopciuszka, syrenkę Arielkę itp.) Przyrodnią siostrą głównej bohaterki – księżniczka Amber, jest personifikacją wszystkich stereotypów na temat dziewcząt, jednak sama Zosia przełamuje stereotypy dotyczące płci. Chociażby w odcinku *Nie tylko dla księżąt* dostaje się do drużyny derby, w której nigdy wcześniej nie było dziewcząt. Amber, mimo, że jest przeciwna tej inicjatywie, kibicuje Zosi i cieszy się jej sukcesem. Jednak, choć nie można nic zarzucić relacji Zosi z rodzeństwem i innymi dziećmi, najsilniejszą więź wydaje się ona mieć ze zwierzętami, z którymi potrafi rozmawiać.

Z kolei *My Little Pony: Przyjaźń to magia* – to serial animowany stworzony w celu sprzedaży zabawek – kucyków Pony. Zarówno te zabawki, jak i postaci w serialu przechodziły różne przemiany. W porównaniu z pierwszymi kucykami Pony, obecne są smuklejsze, bardziej „wdzięczne”, mają znacznie bujniejsze grzywy i ogromne oczy. Kucyki są piskliwe i dosyć „narwane”, jednak według producentów serial posiada wartość edukacyjną – każdy odcinek zakończony jest morałem w postaci kolejnej lekcji na temat przyjaźni. Rzeczywiście serial porusza temat relacji między kucykami, a głównymi bohaterkami są kucyki-dziewczynki – zaradne, przedsiębiorcze, uczące się na swoich błędach, lojalne i uczynne dla siebie nawzajem. Nie należy jednak zapominać, że *Lalaloopsy*, *Jej wysokość Zosia* oraz *My Little Pony. Przyjaźń to magia* są produkcjami przede wszystkim komercyjnymi, służącymi sprzedaży lalek, kucyków i gadżetów z filmów Disneya (nie bez powodu mała Zosia może przywoływać księżniczki z innych bajek).

KOMERCYJNY WYMIAR ANIMOWANYCH PRODUKCJI DLA DZIECI – KOMU ZALEŻY NA POWIELANIU STEREOTYPOWYCH WZORCÓW?

Z jednej strony to współczesne seriale animowane, które pod pewnymi względami wydają się przełamywać stereotypy dotyczące płci (choćby w porównaniu ze starszymi produkcjami Disneya), z drugiej strony wciąż umieszcza się dziewczęta w tonącym w różu świecie księżniczek, latających koni i czarodziejskich amuletów. Producenci są przekonani, że świat przedstawiony w tych serialach jest odpowiedzią na upodobania dziewcząt, co zapewne jest prawdą, biorąc pod uwagę, że dysponują środkami, które pozwalają im przeprowadzać gruntowne badania rynku. Jednak wydaje

się, iż nie chcą przyznać, że dysponują potężnymi narzędziami, które pozwalają im wywierać na te upodobania pewien wpływ. W czasach, kiedy producenci wytwarzają potrzeby, zamiast na nie odpowiadać, twierdzenie, że „tylko spełniają oczekiwania” wydaje się fałszywe.

Choć seriale animowane mają niewątpliwy wpływ na obraz świata społecznego, jaki budują sobie dzieci¹³, producenci wykorzystują ten fakt w celach komercyjnych. W ich interesie jest pogłębianie polaryzacji rodzajowej, a przede wszystkim wdrażanie młodych widzów do konsumpcji. Wobec powyższego, świat dziewcząt musi pozostać wyraźnie oddzielony od świata chłopców, tak, by nie naruszać porządku, który obowiązuje w sklepach z zabawkami (działy dziewczęcy i chłopięcy różnią się od siebie diametralnie). Ponadto dziewczęta należy jak najwcześniej zainteresować wyglądem, a co za tym idzie ubraniami, makijażem, fryzurami. Uzyskanie tego efektu zaczyna się niewinnie, od zachęcenia ich do identyfikacji z bohaterkami serialu (dlatego w większości seriali animowanych dla dziewcząt bohaterki różnią się między sobą tak, by każda dziewczynka mogła poczuć się podobna do chociaż jednej z nich) i sprzedaży „czarodziejskich” amuletów, tiar i innych błyskotek, będących atrybutami bajkowych księżniczek czy kucyków.

Biorąc pod uwagę „nadrzędny”, a więc komercyjny, cel producentów większości popularnych seriali animowanych, trzeba przyznać, że oferta analizowanych programów, jest mimo wszystko coraz lepsza. Warty odnotowania jest fakt, że wśród bohaterek seriali emitowanych na kanałach dla najmłodszych (za swoją grupę docelową uznają dzieci w wieku od 2 do 7 lat) nie znajdziemy postaci o wyidealizowanych ciałach dorosłych kobiet. Bohaterki opisywane powyżej to małe dziewczynki, o ciałach małych dziewczynek. Przeważnie mają nienaturalnie duże głowy i oczy, nie lansują jednak jeszcze „wizerunku Barbie”, czego nie można powiedzieć o produkcjach emitowanych przez kanały przeznaczone dla starszych dzieci i nastolatków: Cartoon Network, Boomerang, Disney Channel, Disney Channel XD. Dawniej bohaterki kreskówek były ubrane zawsze tak samo, we współczesnych serialach animowanych zmieniają „stylizację” kilka razy w odcinku, a każda zmiana wizerunku jest komentowana, doceniana lub piętnowana przez inne postacie. Niekiedy może też mieć kluczowe znaczenie dla przebiegu zdarzeń. Natomiast wspomniane wcześniej, „seksowne” figury bohaterek są oznaką seksualizacji już bardzo młodych dziewcząt, która nie jest tendencją nową, współcześnie jednak, zamiast zanikać, zdaje się przechodzić swoje apogeum.

W wielu filmach animowanych dla dziewczynek można zaobserwować zmiany, które, z perspektywy wychowania i socjalizacji dziecka, wydają się niepokojące. Bohaterki są coraz bardziej „seksowne” i coraz silniej skupione na własnym wyglądzie. „Stylizacje” stają się przeważającą treścią bajek dla dziewczynek. *Odlotowe agentki* często zmieniają, kupują i komentują ubrania. Noszą buty na wysokich obcasach i odwiedzają salony piękności. *Ever After High*, serial firmy Mattel, producenta bijących rekordy popularności lalek Barbie, lansuje wizerunek ciała jeszcze szczuplejszego niż ciało Barbie. Bohaterki serialu są niewiarygodnie szczupłe, mają wielkie głowy i stopy w butach na niebotycznie wysokich obcasach, a ich fryzury i stroje są naprawdę wymyślne. Serial służy oczywiście sprzedaży lalek, sprzedaje jednak przy okazji zainteresowanie modą i wyglądem oraz lansuje jeden wizerunek ciała nastolatki (bohaterki serialu różnią się jedynie strojami i fryzurami, wszystkie mają taką samą figurę). Tego rodzaju filmów animowanych nie oglądają chłopcy. Nie dlatego, że nie mogą, tylko dlatego, że nie chcą. Nie interesują ich „dziewczyńskie problemy”.

Według L.M. Brown „chłopcy, którzy rzadko są konfrontowani z historiami, w których nie są głównymi bohaterami otrzymują prostą lekcję, że dziewczęta nie znaczą zbyt wiele. Niestety tę samą lekcję otrzymuje również wiele dziewcząt. Dodatkowo dziewczęta, oglądając te same filmy co chłopcy, uczą się nie lubić innych dziewcząt, nie ufać im, nie darzyć ich szacunkiem i nie traktować ich zbyt serio”¹⁴.

13 Por. A. Krajewska, dz. cyt., s. 194-220.

14 L. M. Brown, *Girlfighting: Betrayal and Rejection Among Girls*, New York/London 2003, s.23-24.

PODSUMOWANIE

Mając na uwadze stanowisko L.M. Brown, uważam jednak, że nie należy oceniać współczesnej oferty seriali animowanych aż tak surowo. Jak wskazywałam wcześniej, coraz więcej seriali zdaje się uwzględniać równouprawnienie płci, pokazując dziewczęta jako równoprawne członkinie grup mieszanych, przeżywające przygody, posiadające talenty i sprawdzające się w walce. W ofercie programów dla dzieci znajdują się zarówno filmy animowane wyprodukowane w latach osiemdziesiątych, jak i najnowsze produkcje. Twórcy tych współczesnych zdają się uwzględniać fakt, że nie tylko chłopcy są odbiorcami ich dzieł. Odpowiedź na pytanie, czy starają się oni odpowiadać na potrzeby dziewcząt czy raczej wytwarzać w nich potrzeby odmienne od potrzeb chłopców, a jednocześnie motywować je do różnorodnych działań (na przykład rozbudzać chęć grania w gry komputerowe, powiązane z serialami animowanymi i posiadania zabawek-atributów promowanych przez wytwórnie filmowe), nie jest prosta. Z jednej strony powstawanie bajek, których bohaterkami są dziewczęta lub antropomorficzne postacie płci żeńskiej, które są aktywne i przeżywają przygody można uznać za zmianę na lepsze. Z drugiej strony bajki te często kreują dla dziewcząt kiczowaty świat, w którym ważny jest wygląd, a przekaz każe zawsze starać się zadowalać innych. Tymczasem chłopcy są pomysłowymi wynalazcami, przywódcami, piratami, a nawet jeżeli są klasowymi fajtlapami, to przeżywają przygody, na końcu których okazuje się, że zostają bohaterami.

Upodmiotowienie dziewcząt w serialach animowanych przywodzi na myśl dziecięcą wersję pop-feminizmu¹⁵ (zamiast wyzwolenia seksualnego, mamy tutaj często do czynienia z seksualizacją), działającego na zasadzie: pokażmy dziewczętom, że mogą spełniać swoje pragnienia, zwłaszcza, jeżeli dotyczą one tych wszystkich, prostych i tanich w produkcji plastikowych różdżek i tiar, które (w odróżnieniu od wielu zabawek dla chłopców) nie zawierają skomplikowanych mechanizmów, ale wyglądają jak te, które mają bohaterki bajek. Z drugiej strony dziewczęta stają się coraz bardziej wymagające. To one szybko się uczą, zdobywają lepsze oceny i sięgają po więcej. Nie będą identyfikować się z postaciami bajkowymi, jeżeli te będą infantylne i słabe, a producenci filmów animowanych zaczynają to dostrzegać i wychodzą im naprzeciw, kreując takie propozycje jak chociażby *Merida Waleczna* czy *Kraina Lodu*. Również część opisanych przeze mnie powyżej seriali animowanych zaczyna kreować nowe wzorce dla dziewcząt. Choć zmiany następują powoli, nie można ich zignorować.

---

¹⁵ Pop-feminizm - zjawisko, w którym emancypacja kobiet podlega „rekonstrukcji”, oznacza to wypieranie w praktyce społecznej – feminizmu – i wybieranie hasła „po prostu zrób to”, czego symbolem stają się wizerunki popowych zespołów, takich jak Spice Girls (Z. Melosik, *Kryzys męskości w kulturze współczesnej*, Poznań 2006, s. 57)

ANEKS:

Tabela 1. Zestawienie dotyczy seriali emitowanych w grudniu 2014 r. przez komercyjne kanały dla najmłodszych: Disney Junior, Nick Junior oraz Mini Mini+

Seriale, których tytułową bohaterką jest dziewczynka, postać żeńska lub grupa dziewcząt	Seriale, których tytułowym bohaterem jest chłopiec, postać męska lub grupa chłopców	Seriale, których tytułowymi bohaterami są zarówno postacie żeńskie jak i męskie
<ol style="list-style-type: none"> 1. Jej Wysokość Zosia, 2. Szeryf Kaja na Dzikim Zachodzie, 3. Dora poznaje świat, 4. Struś Oliwia, 5. Abby i latająca szkoła wrózek, 6. Emilka, 7. Lalaloopsy, 8. My Little Pony: Przyjaźń to magia, 9. Myszka w paski i dobre maniery, 10. Pamiętnik Florki, 11. Pszczółka Maja (serial animowany 2012), 12. Roztańczona Angelina, 13. Świnka Peppa 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Agent specjalny Oso, 2. Calimero, 3. Chip i Dale Brygada RR, 4. Henio Tulistworek, 5. Jake i piraci z Nibylandii, 6. Juliusz Junior, 7. Klub przyjaciół Myszki Miki, 8. Miś Muki, 9. Nowe przygody Kubusia Puchatka, 10. Podróże Justina, 11. Zou, 12. Rajdek - mała wyścigówka, 13. Zack i Kwak, 14. Babar i przygody Badou, 15. Borys, 16. Clifford, 17. Franklin i przyjaciele, 18. Kot Prot na wszystko odpowie w lot, 19. Musical Elma, 20. Niedźwiedź w dużym niebieskim domu, 21. Piotruś Królik, 22. Przygody kota Filemona, 23. Pomysłowy Dobromir, 24. Rycerz Mike, 25. Strażak Sam, 26. Super Grover 2.0, 27. Tree Fu Tom. 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Gumisie, 2. Klinika dla pluszaków, 3. Lilo i Stich, 4. Bąbelkowy świat gupików, 5. Małe królestwo Bena i Holly, 6. Peg + Kot, 7. Przygody Adasia i Tosi

Źródło: prac. na podstawie własnych badań

Tabela 2. Zestawienie dotyczy seriali emitowanych w grudniu 2014 roku przez komercyjne kanały dla najmłodszych: Disney Junior, Nick Junior oraz Mini Mini+

Seriale, których główną bohaterką jest dziewczynka, postać żeńska lub grupa dziewcząt	Seriale, których głównym bohaterem jest chłopiec, postać męska lub grupa chłopców	Seriale, których głównymi bohaterami są postacie żeńskie i męskie w równowadze
<ol style="list-style-type: none"> 1. Jej Wysokość Zosia, 2. Klinika dla pluszaków, 3. Szeryf Kaja na Dzikim Zachodzie, 4. Dora poznaje świat, 5. Struś Oliwia, 6. Emilka, 7. Lalaloopsy 8. My Little Pony: Przyjaźń to magia, 9. Myszka w paski i dobre maniery, 10. Pamiętnik Florki, 11. Pszczółka Maja (serial animowany 2012), 12. Roztańczona Angelina, 13. Świnka Peppa 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Agent specjalny Oso, 2. Calimero, 3. Chip i Dale Brygada RR, 4. Henio Tulistworek, 5. Jake i piraci z Nibylandii, 6. Juliusz Junior, 7. Kacze opowieści, 8. Miś Muki, 9. Nowe przygody Kubusia Puchatka, 10. Zou, 11. Psi patrol, 12. Zack i Kwak, 13. Babar i przygody Badou, 14. Borys, 15. Clifford, 16. Franklin i przyjaciele, 17. Kot Prot na wszystko odpowie w lot, 18. Musical Elma, 19. Nawet nie wiesz, jak bardzo Cię kocham, 20. Niedźwiedź w dużym niebieskim domu, 21. Piotruś Królik, 22. Przygody kota Filemona, 23. Pomysłowy Dobromir, 24. Rycerz Mike, 25. Strażak Sam, 26. Super Grover 2.0, 27. Tree Fu Tom. 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Gumisie, 2. Klub przyjaciół Myszki Miki, 3. Lilo i Stich, 4. Podróże Justina, 5. Przystanek dżungla, 6. Bąbelkowy świat gupików, 7. Małe królestwo Bena i Holly, 8. Tickety Toc, 9. Umizoomi, 10. Dinopociąg, 11. Kosmoloty, 12. Peg + Kot, 13. Przygody Adasia i Tosi,

Źródło: prac. na podstawie własnych badań

Tabela 3: Zestawienie dotyczy seriali emitowanych w grudniu 2014 roku przez komercyjne kanały dla najmłodszych: Disney Junior, Nick Junior oraz Mini Mini+

Seriale, w których wśród głównych postaci nie ma postaci męskich	Seriale, w których wśród głównych postaci nie ma postaci żeńskich	Seriale, w których jest więcej niż jedna postać męska	Seriale, w których jest więcej niż jedna postać żeńska	Seriale o drużynie/zespole/grupie, w której jest tylko jedna postać żeńska
<p>1.Lalaloopsy</p> <p>2.My Little Pony. Przyjaźń to magia</p>	<p>1.Kacze opowieści,</p> <p>2.Miś Muki,</p> <p>3.Nowe przygody Kubusia Puchatka,</p> <p>4.Zack i Kwak,</p> <p>5.Babar i przygody Badou,</p> <p>6.Borys,</p> <p>7.Franklin i przyjaciele,</p> <p>8.Nawet nie wiesz, jak bardzo Cię Kocham,</p> <p>9.Niedźwiedź w dużym niebieskim domu,</p> <p>10.Pomysłowy Dobromir,</p> <p>11.Rycerz Mike,</p>	<p>1.Agent specjalny Oso,</p> <p>2.Calimero,</p> <p>3.Chip i Dale Brygada RR,</p> <p>4.Gumisie,</p> <p>5.Henio Tulistworek,</p> <p>6.Jake i piraci z Nibylandii,</p> <p>7.Jej Wysokość Zosia,</p> <p>8.Juliusz Junior,</p> <p>9.Kacze opowieści,</p> <p>10.Klinika dla pluszaków,</p> <p>11.Klub przyjaciół Myszki Miki,</p> <p>12.Lilo i Stich,</p> <p>13.Miś Muki,</p> <p>14.Nowe przygody Kubusia Puchatka,</p> <p>15.Przystanek dżungla,</p> <p>16.Szeryf Kaja na Dzikim Zachodzie,</p> <p>17.Zou,</p> <p>18.Bąbelkowy świat gupików,</p> <p>19.Dora poznaje świat,</p> <p>20.Małe królestwo Bena i Holly,</p> <p>21.Psi patrol,</p> <p>22.Rajdek - mała wyścigówka,</p> <p>23.Struś Oliwia,</p> <p>24.Umizoomi,</p> <p>25.Zack i Kwak,</p> <p>26.Abby i latająca szkoła wrózek,</p> <p>27.Babar i przygody Badou,</p> <p>28.Dinopociąg,</p> <p>29.Franklin i przyjaciele,</p> <p>30.Kosmoloty,</p> <p>31.Musical Elma,</p> <p>32.My Little Pony: Przyjaźń to magia,</p> <p>33.Nawet nie wiesz, jak bardzo Cię Kocham,</p>	<p>1.Gumisie,</p> <p>2.Jej Wysokość Zosia,</p> <p>3.Juliusz Junior,</p> <p>4.Klinika dla pluszaków,</p> <p>5.Klub przyjaciół Myszki Miki,</p> <p>6.Lilo i Stich,</p> <p>7.Szeryf Kaja na Dzikim Zachodzie</p> <p>8.Przystanek dżungla,</p> <p>9.Bąbelkowy świat gupików,</p> <p>10.Małe królestwo Bena i Holly,</p> <p>11.Struś Oliwia,</p> <p>12.Abby i latająca szkoła wrózek</p> <p>13.Dinopociąg,</p> <p>14.Emilka,</p> <p>15.Kosmoloty,</p> <p>16.Lalaloopsy,</p> <p>17.My Little Pony: Przyjaźń to magia,</p> <p>18.Pamiętnik Florki,</p> <p>19. Clifford</p> <p>20.Pszczółka Maja (2012),</p> <p>21.Roztańczona Angelina,</p> <p>22. Świnka Peppa,</p>	<p>1.Calimero,</p> <p>2.Chip i Dale Brygada RR,</p> <p>3.Henio Tulistworek,</p> <p>4.Jake i piraci z Nibylandii,</p> <p>5.Dora poznaje świat,</p> <p>6.Psi patrol</p> <p>7.Rajdek - mała wyścigówka,</p> <p>8.Musical Elma,</p> <p>9.Piotruś Królik,</p> <p>10. Przyjaciele z ulicy Sezamkowej,</p> <p>11.Strażak Sam,</p> <p>12.Super Grover 2.0,</p> <p>13.Super zdrowe potwory,</p> <p>14.Tree Fu Tom</p> <p>15. Przygody Adasia i Tosi,</p>

Seriale, w których wśród głównych postaci nie ma postaci męskich	Seriale, w których wśród głównych postaci nie ma postaci żeńskich	Seriale, w których jest więcej niż jedna postać męska	Seriale, w których jest więcej niż jedna postać żeńska	Seriale o drużynie/zespole/grupie, w której jest tylko jedna postać żeńska
		34.Niedźwiedź w dużym niebieskim domu, 35.Piotruś Królik, 36.Przygody Adasia i Tosi, 37.Przygody kota Filemona, 38.Pomysłowy Dobromir, 39.Przyjaciele z ulicy Sezamkowej, 40.Pszczółka Maja (2012), 41.Roztańczona Angelina, 42.Rycerz Mike, 43.Strażak Sam, 44.Super Grover 2.0, 45.Super zdrowe potwory, 46.Świnka Peppa, 47.Tree Fu Tom.		

Źródło: prac. na podstawie własnych badań

Tabela 4. Zestawienie dot. seriali emitowanych 12. 2014 r. przez Disney Junior, Nick Junior, Mini Mini+:

Seriale, które ukazują przyjaźnie, pozytywne relacje między chłopcami / postaciami męskimi:	Seriale, które ukazują przyjaźnie, pozytywne relacje między dziewczętami / postaciami żeńskimi:	Seriale, które ukazują pozytywne relacje między postaciami męskimi i żeńskimi:	Seriale, które pokazują dziewczęta/ postacie żeńskie w sposób stereotypowy:	Seriale, które przełamują stereotypy na temat dziewcząt:
1.Calimero, 2.Chip i Dale Brygada RR, 3.Gumisie, 4.HenioTulistworek, 5.Jake i piraci z Nibylandii, 6.Juliusz Junior, 7.Kacze opowieści, 8.Klub przyjaciół Myszki Miki, 9.Miś Muki, 10.Nowe przygody Kubusia Puchatka, 11.Przystanek dżungla, 12.Bąbelkowy świat gupików,	1. Jej Wysokość Zosia, 2. Juliusz Junior, 3. Klub przyjaciół Myszki Miki, 4. Bąbelkowy świat gupików, 5. Abby i latająca szkoła wrózek, 6. Dinopociąg, 7. Emilka, 8. Lalaloopsy, 9. My Little Pony: Przyjaźń to magia, 11.Roztańczona 12. Angelina, 13.Świnka Peppa,	1.Calimero, 2.Chip i Dale Brygada RR, 3.Gumisie, 4.Jake i piraci z Nibylandii, 5.Jej Wysokość Zosia, 6.Juliusz Junior, 7.Klub przyjaciół Myszki Miki, 8.Lilo i Stich, 9.Podróże Justina, 10.Przystanek dżungla, 11.Szeryf Kaja na Dzikim Zachodzie 12.Zou,	1.Calimero, 2.Gumisie, 3.Henio Tulistworek, 4.Jake i piraci z Nibylandii, 5.Juliusz Junior, 6.Kacze opowieści, 7.Klub przyjaciół Myszki Miki, 8.Psi patrol, 9.Rajdek - mała wyścigówka, 10.Tickety Toc 11.Struś Oliwia, 12.Abbey i latająca szkoła wrózek,	1.Chip i Dale Brygada RR, 2.Jej Wysokość Zosia, 3.Klinika dla pluszaków, 4.Podróże Justina, 5.Szeryf Kaja na Dzikim Zachodzie, 6.Bąbelkowy świat gupików, 7.Dora poznaje świat, 8.Dinopociąg, 9.Emilka, 10.Kosmoloty, 11.Lalaloopsy, 12.My Little Pony: Przyjaźń to magia,

Seriale, które ukazują przyjaźnie, pozytywne relacje między chłopcami / postaciami męskimi:	Seriale, które ukazują przyjaźnie, pozytywne relacje między dziewczętami / postaciami żeńskimi:	Seriale, które ukazują pozytywne relacje między postaciami męskimi i żeńskimi:	Seriale, które pokazują dziewczęta/ postacie żeńskie w sposób stereotypowy:	Seriale, które przełamują stereotypy na temat dziewcząt:
13. Psi patrol, 14. Rajdek - mała wyścigówka, 15. Zack i Kwak, 16. Babar i Badou, 17. Dinopociąg, 18. Franklin i przyjaciele, 19. Kosmoloty, 20. Musical Elma, 21. Nawet nie wiesz, jak bardzo Cię kocham, 22. Niedźwiedź w niebieskim domu, 23. Piotruś Królik, 24. Przyjaciele z ulicy Sezamkowej, 25. Strażak Sam, 26. Super Grover, 27. Super zdrowe potwory, 28. Tree Fu Tom.		13. Bąbelkowy świat gupików, 14. Dora poznaje świat, 15. Małe królestwo Bena i Holly 16. Rajdek - mała wyścigówka, 17. Tickety Toc, 18. Umizoomi, 19. Clifford, 20. Dinopociąg, 21. Emilka, 22. Kosmoloty, 23. Peg + Kot, 24. Przygody 25. Adasia i Tosi, 26. Pszczółka Maja (2012), 27. Roztańczona Angelina	13. Musical Elma, 14. Piotruś Królik, 15. Roztańczona Angelina	13. Peg + Kot, 14. Pszczółka Maja (serial animowany 2012), 15. Świnka Peppa

Źródło: prac. na podstawie własnych badań

BIBLIOGRAFIA

- [1] Brown L. M., *Girlfighting: Betrayal and Rejection Among Girls*, New York/London 2003.
- [2] Krajewska A., *Obraz świata społecznego w filmach animowanych dla dzieci*, [w:] *Dziecko we współczesnej kulturze medialnej*, Łaciak B. (red.), Warszawa 2003
- [3] Samborska I., *Przedszkolak i bajki telewizyjne*, Katowice, „Edupress” nr 5/2003.
- [4] Walter N., *Żywe lalki. Powrót seksizmu*, Warszawa 2012.

NETOGRAFIA

- [5] <http://www.audiowizualni.pl/index.php/aktualnosci/teksty-problemowe/teksty-problemowe-telewizja/5406-czy-telewizja-jest-dla-dzieci-raport-z-badan-da-vinci-learning>, 27.12.2014.
- [6] *Ocena oferty programowej adresowanej przez nadawców do dzieci i młodzieży (na podstawie monitoringu programów telewizyjnych naziemnych, nadanych w okresie 29 września – 5 października 2008 roku)*, http://www.krrit.gov.pl/Data/Files/_public/pliki/publikacje/analiza2009_02.pdf, 09.02.2015.
- [7] http://pl.wikipedia.org/wiki/Odlotowe_agentki, 09.02.2015.